

Vizitele didactice, o modalitate de promovare a imaginii Arhivelor Naționale

Elena Mușat

Keywords: *Documents; Educational Workshops; Educational Institutions; National Archives of Romania*

În ultimii ani, Arhivele Naționale au inițiat o serie de activități în scopul promovării propriei imagini, aceea de instituție publică ce gestionează și prelucrează documente de patrimoniu pentru a le pune la dispoziția publicului interesat. Printre acestea, am enumera participarea anuală la “Noaptea Muzeelor”, organizarea de expoziții, lansări de carte, activități cu caracter științific (ciclul “Interferențe”, mese rotunde, conferințe), parteneriate cu instituții culturale, vizite pedagogice și actualizarea site-ului propriu. Toate se adresează unui anumit public țintă și, fie că este vorba de cercetători, istorici, profesori, studenți sau elevi, scopul este acela de popularizare a surselor documentare păstrate în depozitele ANR și de promovare a imaginii instituției.

Printre activitățile cu caracter public desfășurate de Arhivele Naționale se numără și vizitele organizate pentru grupuri de elevi, studenți și profesori. Dacă, în ceea ce îi privește pe studenți, derularea propriilor proiecte științifice îi familiarizează cu documentele de arhivă prin intermediul sălilor de studiu, pentru elevi conceptul de “arhive” este unul cu totul nou, iar întâlnirea cu documentele are asupra lor un impact considerabil.

În funcție de categoria de vârstă căreia i se adresează, organizarea vizitelor se desfășoară diferit: pentru elevii din clasele I-IV au fost gândite sub forma unor ateliere, iar pentru cei din gimnaziu și liceu informațiile sunt transmise gradual sub forma unei expuneri. În ambele situații prezentarea este adaptată vârstei copiilor și nivelului lor de cunoștințe. Vizitele elevilor la Arhivele Naționale se desfășoară cu precădere în Săptămâna “Școala altfel” și de “Ziua Arhivelor” (30 octombrie), iar organizarea lor implică mai multe etape.

“Școala altfel” la Arhivele Naționale

În cadrul programului “Școala altfel”, primul pas constă în primirea solicitărilor din partea școlilor, centralizarea lor și finalizarea calendarului săptămânii. Trebuie spus că implicarea noastră în acest proiect este relativ nouă¹, dar abordarea propusă a avut un impact considerabil asupra profesorilor/învățătorilor și a elevilor având în vedere că unii dintre profesorii care ne-au vizitat

---

¹ Prima participare a Arhivelor Naționale la proiectul “Școala altfel” a fost înregistrată în anul 2014.

în primul an au revenit ulterior cu alte grupuri de elevi (Liceul Teoretic Ștefan Odobleja). Am mai adăuga și că, în general, la sfârșitul lunii februarie calendarul săptămânii este deja finalizat, dar solicitările adresate de către școli continuă până la începutul lunii aprilie, ceea ce demonstrează că oferta propusă de instituție nu răspunde în mod suficient cererii.

Numărul elevilor care ne-au vizitat este de aproximativ 220-250/an și, date fiind limitele impuse de timp, spațiu și personal implicat, acesta nu va putea evolua deoarece, în prezent, instituția nu poate găzdui mai mult de două grupuri, fiecare a câte 20-25 de persoane, pe zi.

Urmează stabilirea conținutului vizitei, care diferă în funcție de vârsta copiilor și de spațiul în care se va desfășura evenimentul. În ceea ce privește spațiul, acesta trebuie să fie adecvat primirii unui grup de aproximativ 25 de persoane și să aibă dotările necesare atât pentru proiecții, cât și pentru vizualizarea documentelor originale selectate și desfășurarea atelierelor. Din considerente de ordin practic s-a renunțat la vizitarea depozitelor de arhivă și a laboratorului de restaurare, deoarece spațiile respective nu sunt adecvate desfășurării prezentării de documente pentru grupuri ce depășesc 10-15 persoane.

Conținutul vizitelor este gândit în funcție de vârsta și nivelul de cunoștințe pe care îl au copiii și, în lipsa unui parteneriat real între instituție și școli care să stabilească aspectele didactice ale vizitelor, selecția documentelor prezentate este realizată de către persoane specializate din cadrul Arhivelor Naționale, în funcție de mai multe criterii ce țin de vechimea documentelor, de importanța conținutului lor, de elemente grafice sau tematice.

Pentru elevii din clasele I-IV, vizitele la Arhivele Naționale au fost gândite sub forma unor ateliere care le oferă într-un mod interactiv informații despre suporturile de scris, forma documentelor, mijloacele de validare, cernelurile și miniaturile care împodobesc documentele medievale emise de Cancelariile domnești din Țara Românească și Moldova. Ideea proiectului a fost aceea de a-i introduce pe copii în lumea cancelariilor domnești într-un mod cât mai atractiv, astfel încât cei mici își pot confecționa din plastilină propriul sigiliu domnesc pe care îl aplică pe un document emis de propria cancelarie, își scriu numele cu caractere chirilice și își personalizează propriile blazoane nobiliare. Pe parcursul vizitei, copiii află care au fost cele mai vechi așezăminte de arhivă din Țara Românească și Moldova, dar și de ce este important ca documentele să fie păstrate. Pregătirea atelierelor presupune procurarea materialelor necesare (carton colorat, plastilină, creioane colorate, planșe), dar și prelucrarea lor, activitate destul de migăloasă, dacă ne gândim doar la confecționarea manuală a literelor chirilice.

În ceea ce îi privește pe elevii din ciclul gimnazial și liceal, vizitele încep cu un istoric al instituției ce conturează cele mai importante momente din evoluția Arhivelor Statului de la înființare până în prezent. Ca manieră de abordare, s-a optat pentru prezentări în power point, completarea informațiilor cu imagini fiind eficientă și atractivă pentru public. Urmează descrierea unor documente reprezentative, medievale și moderne, păstrate la ANR. Selecția documentelor

medievale reflectă evoluția scrisului și a cancelariilor domnești începând din secolul al XIV-lea și până în secolul al XVIII-lea, prezentarea fiind axată pe descrierea documentelor în ceea ce privește tehnicile și suporturile de scriere, paleografiile folosite, cernelurile și ornamentele alese pentru decorarea lor. Pentru perioada modernă și prima parte a secolului al XX-lea, prelegerea este axată în special pe documente alese din fondul Casa Regală care oferă o perspectivă punctuală a evoluției României în contextul temporal menționat.

“Ziua Arhivelor” (30 octombrie)

Am ales să prezentăm etapele de organizare ale programului “Școala altfel” pentru că acesta constituie un proiect mai amplu ca durată și număr de persoane implicate². În ceea ce privește vizitele didactice la ANR derulate cu ocazia “Zilei Arhivelor” (30 octombrie), etapele sunt asemănătoare, diferența constă în aceea că se adresează doar elevilor din ciclul gimnazial și liceal și studenților (în general de la facultăți cu profil umanist: istorie, filologie, geografie, limbi străine etc.). Indiferent de vârsta participanților, fiecare grup are un profesor însoțitor și, dacă numărul membrilor/grup nu depășește 15 persoane, vizita include un tur al depozitelor de arhivă din cadrul Biroului Arhive Medievale, Fonduri Personale și Colecții și Biroului Arhive Administrative și Culturale; uneori în circuit intră și laboratorul de restaurare unde elevilor/studenților li se prezintă principalii factori de mediu care afectează integritatea fizică a documentelor și tehnicile de restaurare a acestora.

În mod excepțional, în urma solicitărilor venite din partea instituțiilor de învățământ, pot fi organizate vizite pentru grupuri de elevi și în afara perioadelor menționate.

Din păcate, ANR nu investesc suficient în aceste activități de popularizare care, pentru a avea un efect coerent și de durată, ar trebui să fie diversificate și permanentizate. Prin comparație, vă propunem modelele abordate de instituțiile similare din Franța și Marea Britanie.

Franța

În Franța, Serviciul Educativ al Arhivelor Naționale propune, prin mai mult de 15 tipuri de vizite și ateliere pedagogice, o descoperire a diferitelor perioade istorice pornind de la studiul documentelor originale. Temele sunt generale (“Arhivele Naționale și patrimoniul scris”, “Epoca Medievală și Arhivele Naționale”, “Palatele de Soubise și de Rohan în secolul al XVIII-lea”, “Revoluția Franceză”, “Istoria Parisului”, “Mutațiile secolului al XIX-lea”, “Primul Război Mondial”, “Al Doilea Război Mondial”, “Artele, mărturie a istoriei”), la fel și conținutul atelierelor. La cerere, Serviciul Educativ poate însă adapta conținutul cu

---

² În ultimii doi ani, în acest proiect au fost implicați specialiști din cadrul Biroului Arhive Medievale, Fonduri Personale și Colecții, Biroului Arhive Administrative și Culturale și Biroului Documentare, Publicații și Activități Științifice.

un proiect pedagogic, anume prin inițierea unui nou atelier³. Toate activitățile pornesc în mod identic, de la tema propusă, în sala de atelier sau de expoziții unde elevii își aprofundează cunoștințele printr-o serie de activități finalizate cu o producție artistică, o realizare tehnică sau o sinteză orală. Atelierele se mai pot desfășura și în depozite de arhivă sau în săli de clasă, în funcție de tema aleasă⁴. În cadrul fiecărui atelier se alocă un anumit interval de timp descifrării de documente originale. În cadrul acestui demers, Serviciul Educativ colaborează cu cadrele didactice (profesori de istorie, filologie, științe, limbi străine, artă etc.), adaptând activitățile în funcție de nivelul claselor și de programa națională de educație. Multe dintre vizite și ateliere sunt în mod particular adaptate educației artistice și culturale, iar spațiile multimedia destinate publicului școlar permit utilizarea tehnicilor informatice și de comunicare specifice acestui tip de activități⁵.

Unele ateliere se derulează în parteneriat cu anumite instituții culturale (Les Musées de la ville Paris, Musée de l'Armée, Mémorial de la Shoah, Musée d'art et d'histoire du Judaïsme, Centre des Monuments Nationaux, Institut du Monde Arabe etc.), metodă ce oferă organizatorilor posibilitatea de a completa conținutul proiectului de bază, iar copiilor șansa de a-și îmbogăți cunoștințele⁶. Toate atelierele desfășurate de Arhivele Naționale în parteneriat și o parte din cele proprii presupun achitarea de către solicitanți a unor tarife. Pentru exemplificare, pentru atelierul *Creație și mod de viață în Secolul Luminilor. Mobilier, decor și arhitectură*, desfășurat în colaborare cu Muzeul Cognacq-Jay, tariful este de 50 de euro/clasă la Arhivele Naționale și 60 de euro/clasă la Muzeul Cognacq-Jay.

În cifre, activitatea Serviciului Educativ subordonat Arhivelor Naționale ale Franței înseamnă 12.755 de elevi primiți anual în sediile de la Paris și Pierrefitte-sur-Seine, 50 de ateliere adresate publicului tânăr, de la grădiniță până la universitate și nouă muzee și instituții culturale partenere⁷. Ar trebui adăugat că, în Franța, înființarea primului serviciu educativ în cadrul Arhivelor Naționale datează din 1950, la fel și colaborarea acestuia cu Ministerul Educației Naționale. În anul următor s-au înființat servicii similare la nivelul arhivelor departamentale, ceea ce a permis implicarea profesorilor/învățătorilor în noua activitate de valorificare a arhivelor⁸. Programele coerente pe care le derulează în prezent sunt, practic, rezultatul a peste 60 de ani de experiență, colaborare cu școlile și instituțiile culturale și, nu în ultimul rând, sunt rezultatul capacității de adaptare la cerințele societății. Printre rezultate se numără și acela că tinerii sunt familiarizați cu documentele de arhivă și cu instrumentele pe care le au la dispoziție atunci când

³ Pregătirea unui nou atelier durează minimum două luni.

⁴ *Abrégé d'archivistique. Principes et pratiques du métier d'archiviste*, Paris 2012, p. 300.

⁵ <http://www.archives-nationales.culture.gouv.fr/fr/web/guest/ateliers-pedagogiques>.

⁶ *Abrégé d'archivistique* cit., p. 301.

⁷ <http://www.archives-nationales.culture.gouv.fr/fr/web/guest/ateliers-pedagogiques>.

⁸ *Abrégé d'archivistique* cit., p. 297.

doresc să întreprindă o cercetare științifică. Dar poate cel mai important efect al expunerii lor la această experiență culturală începând din anii copilăriei este acela că, prin cunoașterea activităților specifice derulate în Arhive, înțeleg mai bine importanța pe care instituția o are în societate.

Marea Britanie

Și în Marea Britanie, Arhivele Naționale propun o ofertă educațională cuprinzătoare, adresată publicului de vârstă școlară. Resursele virtuale sunt grupate pe cinci stagii, în funcție de vârstă (5-7 ani, 7-11 ani, 11-14 ani, 14-16 ani, 16-18 ani) și abordează teme variate care pot fi subsumate cronologic celor mai importante etape istorice (“Epoca Medievală”, “Epoca Modernă Timpurie”, “Imperiu și industrie”, “Epoca Victoriană”, “Începutul secolului al XX-lea”, “Perioada interbelică”, “Al Doilea Război Mondial”, “Perioada postbelică”).

Oferta educațională prezentată pe site-ul oficial al Arhivelor Naționale britanice⁹ este structurată pe sesiuni de predare și vizite, accesul la aceste programe fiind posibil pe bază de programare.

1. **Sesiunile de predare** sunt realizate de o echipă de instructori și interpreți costumați și pot fi organizate sub formă de **atelieri**, **virtual classroom** sau **videoconferințe**. Proiectul este realizat de profesori calificați și vine în completarea programei naționale de istorie, iar programul se adresează copiilor (grupați în cele cinci stagii, în funcție de vârstă), dar și studenților din învățământul universitar; la cerere, Arhivele Naționale oferă instruire profesorilor de istorie. Programele educaționale pentru copii, organizate de Arhivele Naționale, sunt gratuite.

Atelierele se desfășoară în sala educațională de la sediul Arhivelor Naționale din Kew. Încăperea este construită în acest scop și amenajată pentru copii fiind echipată cu SMARTboard, iPad-uri, echipamente audio și video. Pornind de la documente din colecțiile Arhivelor Naționale, le sunt dezvoltate elevilor abilitățile de a înțelege sursele istorice și de a-și perfecționa capacitatea de analiză. Un program special se adresează elevilor cu dificultăți severe de învățare și dizabilități. Pentru a-i atrage pe copii, atelierele sunt axate pe activități plurisenzoriale și interactive, fiind abordată și metoda actoriei. Atelierele implică o prezentare generală a colecțiilor și istoriei instituționale, o discuție asupra problemelor de conservare, inițierea în folosirea documentelor, a catalogului digital și modalitățile de comandă a documentelor, explorarea online pentru depistare și un tur de prezentare a facilităților sălii de studiu. Sala educațională poate găzdui grupuri de 8-35 de copii, însoțite de minimum doi profesori.

Prin programul *virtual classroom*, echipa educațională din cadrul Arhivelor Naționale se poate conecta online cu doritorii, mediul virtual oferind elevilor posibilitatea de a participa la ședințe *live* cu actori sau instructori de la Arhivele Naționale. Elevii interacționează prin calculatoare sau iPad-uri,

⁹ <http://www.nationalarchives.gov.uk/education/teachers/what-we-offer>.

examinând și analizând documente în formă digitală. Ei pot pune întrebări sau pot face schimb de idei prin intermediul unui *chat-box* dotat cu microfoane.

Videoconferința oferă elevilor posibilitatea de a lua legătura *live* cu departamentul educațional al Arhivelor Naționale sau cu actorii implicați în proiect. Într-o clasă de curs le sunt proiectate copiii *scan-uri* de înaltă calitate de pe documente, care sunt analizate și interpretate de către aceștia împreună cu profesorii. Pot fi vizualizate și documente originale cu ajutorul unei camere foto speciale, iar cursanții își pot împărtăși ideile cu instructorul și pot, de asemenea, să discute între ei.

2. În Marea Britanie, **vizitele** studenților la Arhivele Naționale încep cu o prezentare a instituției, scopul activităților derulate fiind acela de a-i învăța pe studenți să folosească documentele ca sursă primară în cercetarea istorică. Studenții au posibilitatea să lucreze cu documente originale, fie în sala de studiu, fie în sala educațională, dezvoltându-și abilitățile de selectare și interpretare a documentelor originale pentru cercetările proprii.

Concluzii

În prezent nu ne putem compara cu cele două instituții prezentate, în ceea ce privește oferta educațională. Resursele financiare insuficiente pe care se bazează Arhivele Naționale din România anulează în momentul de față orice inițiativă de dezvoltare a programelor educaționale deja existente.

Este necesar însă ca aceste proiecte să continue și, pe cât posibil, să devină o permanență în politica instituției. Derularea proiectelor educaționale pe parcursul întregului an calendaristic și nu doar în săptămâna “Școala altfel”, de “Ziua Arhivelor” sau, ocazional, în alte circumstanțe, ar spori vizibilitatea Arhivelor Naționale în mediul școlar.

Ar trebui continuată tendința de diversificare a proiectelor educative și inițiată o colaborare a Arhivelor Naționale cu instituțiile școlare prin implicarea profesorilor de istorie însoțitori în desfășurarea vizitelor școlare în sensul adaptării conținutului didactic la programa școlară.

Percepția societății actuale asupra Arhivelor Naționale este una incompletă și, pe termen lung, o soluție ar fi implicarea sistematică a instituției noastre în proiecte educative și parteneriate cu instituțiile de învățământ. Este vorba despre o investiție pe termen lung ale cărei beneficii vor fi vizibile în timp, programele fiind adresate unei grupe de vârstă cuprinse între 7 și 25 ani. Acest tip de strategie este însă necesar pentru că îi familiarizează pe copii și pe tineri cu arhivele și le oferă detalii despre atribuțiile instituției noastre în ceea ce privește conservarea, prelucrarea și valorificarea documentelor încă din copilărie. Este vorba, înainte de toate, de un întreg proces educațional care, dacă va fi asumat în mod corespunzător de instituție și de școli, va aduce numai beneficii Arhivelor Naționale, pentru că elevii de azi, adulții de mâine, vor avea o viziune corectă asupra importanței arhivelor pentru societate.

**The Educational Visits as a Manner to Promote the Image of the
National Archives
(abstract)**

The perception of the present-day society on the National Archives is incomplete. On long term, the educational visits could correct this shortcoming, since the systematic involvement of this institution in educational projects and partnerships with the education institutions would have a growth of its visibility in the public space as result.

When being conceived in an attractive manner, the workshops and the lectures organized now by the National Archives are directed towards a group of age between 7 and 25 year-old, by familiarising children, teenagers, and young persons with the archives and delivering them details about the institutional responsibilities with regard to the conservation, processing and capitalization of the documents. In order to diversify and make these activities more efficient, various elements from the education programs constantly improved by the National Archives in France and United Kingdom in the last 70 years should be implemented.

Whether assumed suitably by the National Archives of Romania and the Romanian schools, this educational process would bring benefits to the Archives, since the nowadays pupils, once they become adults, would have a correct vision upon the importance of the Archives for the society.